

Idegen városokban élek évekig, úszom a Balatonban és a Lago di Luganóban, a Dunában és a Neretvában, a La Manche-csatornában és a Fekete-tengerben, az Indiai-óceánban. Gondolatban mindig összehasonlítom őket a Paliccsal: sűrűbb–ritkább, könnyebb–nehezebb, szelídebb–veszélyesebb, de nem kedvesebb egyik sem. A hetvenes években szanalják a tavat, a kékalgák burjánzó virágzása minden élőlényt kipusztított, több száz tonna iszapot kotortak ki a buldózerek. Olvasom a *Magyar Szóban*, hogy megtalálták benne Savoyai Eugén ágyúit: miután 1697-ben Zentánál megverte a török nagyvezír hadait, a zsákmányolt fegyvereket a vízbe dobták, és elnyelte őket a posvány. Itt készíti el Kerekes Laci, a szabadkai neoavantgárd Bosch+Bosch csoport tagja a vajdasági land art⁵ első fontos alkotását. Mészporral szignalista ábrákat húz a repedezett agyagra, a halmúmiák közé: képzelt koordináták alapján berajzolt jeleket, numerikus szimbólumokat, ahol maga az idea a fontos. Átrendezi a természetes teret, miközben semmit sem változtat rajta. Ott áll, villogó szemüvegében, a háttérben, és érthetetlen üzenetet sugároz felénk: „Elmondanám ezt néked. Ha nem unná.”⁶ Egy gyógyíthatatlan művész kísérletei, akit Berlin és a Spree sodrása vár. Később valami ügyes bunyevác parasztgazda bérbe veszi a kiszárított medret és beveti kukoricával. Hurrá, nyaralunk! Van megint tengerünk, hullámzó csuhében lubicolunk, popcorn pattog a fodrán.⁷

Mennyi emlék, mennyi távolodás. Csak nézem, hogy a Kosztolányi család milyen boldog Palicsfürdőn. Egyberészes dresszek, gyerekek labdával, bor, kalács. Áldott Monarchia, hajnali részegség a Logodi utcában, homályban imbolygó fák. És a tó, végtelen szenvedélyeinkbe merülve, szenttelenül csillog vissza ránk.

(Budapest, 2015. szeptember 22.)

⁵ Tájélművészet, a '60-as években kialakult nemzetközi irányzat.

⁶ Idézet Kosztolányi Dezső *Hajnali részegség* (Budapest, 1933) című verséből.

⁷ A tavat 1976-ban feltöltötték, de a pop art nem vert gyökeret vízében.

Lantos Ábel

ERŐLTETETT MENET

– Útinapló

1.

Ez a hely eléggé emlékeztet az otthonomra. Nem pont ugyanolyan, de emlékeztet rá. Nem tudom, hol vagyunk, fogalmam sincs, csak az ország nevét tudom: *Szerbia*. Még egy nevet tudok, azét, ahova majd megyünk: *Németország*.

Már napok óta gyalogolunk a búza- és kukoricamezők takarásában, gondosan elkerülve a betonutakat. Amikor fényes nappal nagy ritkán hosszan elnyúló dombokon kelünk át, egy-egy percre feltűnik előttem a végeláthatatlan síkság, tele aranyló búza- és kukoricamezőkkel, meg még valami növénynyel, amelynek nagy, fekete, tányérszerű virága van sárga szirmokkal, és sok magja, de nem jóízűek. A hullámzó mezőkről eszembe jut a tenger, főleg ha este fúj a szél, és felülről láthatom a nyári holdfényben ezt a hullámzást. Szinte teljesen olyan, mint a csapkodó éjszakai tenger. Az itteni vizek azonban jobbra inkább csak kanálisok, egyáltalán nem emlékeztetnek az otthoni tengerre, hiába víz mindkettő. Korántsem tiszta, égkék a színük, hanem zavarosak és szürkék, meg a partjuk sem olyan tiszta homokos, köves, hanem valami vad, nádszerű növény burjánzik el rajta méter magasan. Kész pokol átvágni ezen. A folyómeder sáros, meg sem közelíti a tenger sima, köves aljátát. Vajon Németországban van tenger?

2.

A távolban éles, de csak haloványan idelátszó sárgás fények. Valamivel közelebb itt-ott gyenge, pislákoló lángolás. Este van, úgy tíz körül. Egész nap egy keskeny, foltozott betonutat követtünk, mellette haladtunk a füves-gazos síkon, a kisebb-nagyobb fák és cserjék árnyékában. Ha meghallottunk egy kocsit az úton közeledni, lelapultunk a szűrős, száraz aljnövényzetbe. Valaki azt mondta, hogy ha ezt az utat követjük, lesz majd egy nagyobb városka, amelynek a külterületén áll egy lepusztult épület, már betonváz csupán, az udvarán néhány nagy kupac téglatörmelék és sóder lesz. Ott fogunk találkozni a többi csoporttal, és ha onnét megindulunk egyenesen észak felé, eljutunk a zöldhatárra. Azt mondta, ha végig ezen az úton haladunk, nem téveszthetjük el azt a helyet, a téglagyárat.

Megtaláltuk. Az út felől csak egy rozsdás kerítés védi, utcalámpa alig néhány. Ám hátulról magas kőkerítés övezte valamikor rég; mára több rajta az embernyi lyuk, mint az ép felület. Amint átgázolunk a bozótos hasadékok egyikén, hirtelen elakad a lélegzetem, annyira emlékeztet a látvány egykori városom mostani állapotára. A tágas udvaron mindenfelé újságpapírból és gallyakból gyűjtött szerény tüzecskék lángolnak, mindegyik körül hozzám hasonló emberek ülnek és beszélgetnek. Több helyen, de főleg az egykori épület tövében, a sötét miatt beazonosíthatatlan összetételű dombocskák állnak, gyerekek játszanak rajtuk – akár éjszakai dűnék is lehetnének. Az udvar betonját már szinte mindenhol feltörte a gaz, a nagyobb repedésekből terebélyes bokrok buggyannak ki, a romos falat belülről alacsony fák és szűrős akác bokrok takarják.

De a legnyomasztóbb az épület: viszonylag nagy, viszonylag széles, viszonylag magas. Csak éppen teljesen lepusztult. A falakon értelmezhetetlen firkák, a vakolat lehámlott, kivillantva a csupasz betont. Az ajtók és ablakok helyén fekete lyukak tátongnak, néhol van csak törött, koszos üvegcserep, a legfelső ablakok keretében. Itt-ott felfutott

rá a borostyán, egy részén, úgy tűnik, elbontottak egy szárnyat vagy valami helyiséget, mert rozsdás vasrudak merednek ki a csonka válaszfalból, mint a bordák. Még látszik, egykor milyen színű volt a falfesték, de mára már jobbára lemosta az idő. Sokan úgy vélik, kockázatos lenne bent aludni, mert a helyiek szerint omlásveszélyes. Odahaza hasonlóan vagy pont ugyanígy fest minden város és ház. Kiegett, lerombolt, elhagyatott, üszkös torzó. Egyáltalán visszamehetek majd még?

3.

Reggel van, a nap még épphogy csak felkelt. A nyár ellenére szürke az ég és hideg is van, fúj a szél. Hamarosan esni fog, mondják többen is. Már mind felébredtünk, a tűz rég kialudt, világos van, ideje továbbindulni észak felé. Útközben találunk egy telepített erdőt, úgy döntünk, bemegyünk a fák közé. Valamiért mindig és mindenhol veszélyesnek tartjuk a nyílt terepet – pedig mi úgy tapasztaltuk, akár csak a többi csoport, hogy sohasem történik semmi, ha fedezék nélkül megyünk. Valószínűleg a háborúból hozott szokás. A fák szabályosan sorakoznak, jobbra-balra nyílegyenes, üres folyosókat látok, pedig ahogy haladunk beljebb, kiderül, milyen sok fa van itt. Ráadásul mindegyik ugyanabból a fajtából: nyúlánk, vékony, fehér törzsek barnás csíkokkal, a lombjuk nagyon magasan kezdődik, és inkább fölfele tör, semmint oldalvást. A leveleik sötét jáde színűek, mint az a lapos, szép kő, amit egyszer otthon láttam a bazárban.

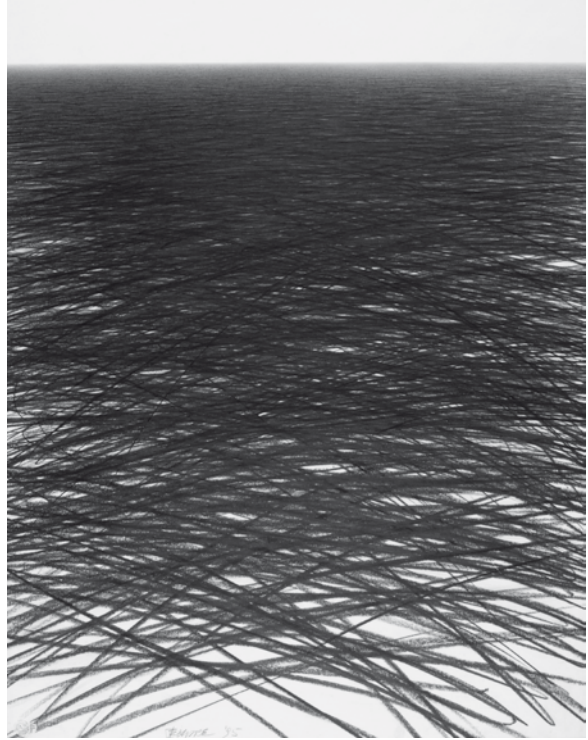
Van egy nagy gondunk: az aljnövényzet akácból áll. Csak akácból. Valahogy rákeveredünk egy erdei útféleségre, ami inkább csapás, mint ösvény. Libasorban haladunk előre, tépnek minket az ágak, pillanatról pillanatra fennakadunk rajtuk, fárasztó és idegesítő így haladni; a tüskék rendre belekapnak az arcomba-kezembe, így inkább az arcom elé emelem a kezem. Ez nem zavar, nem kell ennél jobban látni az utat, más ösvények nincsenek, csak a szűrős akáctakáró, annyit meg úgyis látok, hogy az előttem lépkedő milyen gyorsan megy. Megszoktam

már a viszontagságokat, de ez most valahogy furcsa: egy egyenes úton menetelsz, nem látod a végét, nem tudsz letérni, közben folyamatosan szenvedsz és fennakadsz minden pillanatban. Nem nagyon, de ahhoz eléggé, hogy megtörje benned a lelket. Vége lesz-e valaha ennek az erdőnek?

4.

Amint kiérünk a pokoli erdőből, elered az eső. Alig hajnalodik. Hiába minden, mi csak megyünk tovább, ahogy eddig, csak már kicsit fáradtabban meg szakadtabban. Mivel úgyis a semmi közepén járunk a kora reggelben, most megengedjük magunknak azt, hogy ne a mezőkön át menjünk, hanem az úton. A földutak néhol elég jó állapotban vannak, leszámítva a traktornyomokat, ám ez, amin mi megyünk, katasztrofális. Csupa sár, fél méter mély gödrök lyuggatják, amelyek most megteltek vízzel, és minden lépésnél ügyelni kell arra, nehogy beléjük csúszszunk. Azután kénytelenek vagyunk átvágni a betonúton, mert azok az utálatos kanálisok elállják az utunkat. Az országotat átszelve egy töltéshez lyukadunk ki, amelytől pár száz méterre ott a folyó, egy nagyobb ártéri erdő választja el tőlünk. Már elállt az eső. Fél hat körül járhatunk. Otthon soha nem esett ennyit, de még a hegyekben sem, Szerbia felé jövet.

Rövid pihenő után továbbindulunk a töltés alján, az ártéri erdő mellett a sáros úton. De legalább nem gödrös. A rejtőzködés miatt jobb ötlet lett volna a sűrű erdőben menni, de egy másik csoport még a téglagyárnál azt mondta, hogy ha a töltést követjük, eljutunk a zöldhatárra; egyébként meg az akácok után most egy időre elégünk lett az erdőből. Nyomasztó érzésem támadt, mintha völgyben mennénk, mert a töltés és az erdő eltakarja előlünk a horizontot. Az elején még kanyargott a töltés, már az is rossz érzést keltett bennem. De mind túl fáradtak vagyunk ahhoz, hogy ilyesmiken gondolkodjunk – egyáltalán nem akarunk gondolkodni. A kanyargós után hosszú, egyenes szakaszon haladunk. Fogalmunk sincs róla, mi van a töltés másik

oldalán. A bozótost felváltotta egy telepített erdő, de ennek idegenek a fái: pirosas törzsűek, enyhén hajlottak, és az aljnövényzet sem akác, hanem valami ritkás cserje.

Jó nekünk az út is. Amikor elkanyarodik velünk, jön egy irtott rész. Azok a nagy fák feldarabolva fekszenek szanaszét, vagy apró darabokra fűrészelve, nagy halmokban hevernek. Kísértetiesen hasonlítanak valamire, amire nem akarok emlékezni. Mindannyian felgyorsítjuk a lépteinket. Nagyon hosszú szakasz következik, mellette megint a telepített erdő a magas, fehér, jádeszín levelű fák-ból, az aljnövényzet ismét az átkozott akác. Továbbra is maradunk a töltés alján, az úton. Utána még egy nagy kanyar. Hét óra felé járhat. Most visszatér a sima ártéri erdő. Már csak pár száz méterre vagyunk a térképen jelzett piros csíktól, az államhatártól, amikor elmegyünk egy irtás mellett, amelyet már benőttek az apró, fiatal cserjék és a zsenge fák. Megállok, és miközben egyre hangosabban száguld felénk egy autó, azon gondolkodom: vajon az otthonom romjait is így fogja újra benőni majd egyszer az élet?

(A szerző tizenhét éves, harmadik osztályos gimnáziumi tanuló, 1998-ban született Budapesten. Szülei vajdasági származásúak, ő maga minden nyáron heteket tölt a határ közeli Martonoson.)